ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Кафедра	Живопис	Рік навчання	4
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Вибіркова
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво	Семестри	7-8

«Живопис у майстерні портретно-жанрової картини»

Семестр 7-8 (осінь 2026- весна 2027)

01 вересня — 14 травня

Викладач	Чернявський Костянтин Володимирович, доцент кафедри живопису
E-mail	chernyawskykw@gmail.com
Заняття	Згідно розкладу
Консультації	
Адреса	ауд.30, поверх 2, корпус 1, вул. Мистецтв 6
Телефон	(057) 706-02-81 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи (тільки у робочі дні до 18-00). Умови листування:

1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни **«Живопис у майстерні портретно-жанрової картини»**

2) в полі тексту листа позначити курс, групу, ПІБ студента, який звертається (анонімні листи не розглядаються);

3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання. Розширення: текст — doc, docx, ілюстрації — jpeg, pdf.*

Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультування з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни «Живопис у майстерні портретно-жанрової картини» є опанування студентами базових знань та навичок з рисунка, живопису, композиції та пластичної анатомії, а також розуміння історико-теоретичних основ образотворчого мистецтва. Ці компетентності забезпечують можливість свідомо працювати з формою, кольором, простором і характером образу, що є необхідним для створення цілісних портретних і жанрових композицій.

Студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу вибіркової дисципліни та підготовки у практичній роботі.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою вивчення дисципліни «**Живопис у майстерні портретно-жанрової картини**» є формування у здобувачів освіти фахових компетентностей у сфері портретного та жанрового живопису, розвиток професійних навичок у створенні цілісних художніх образів та композицій, а також здатності до самостійної творчої діяльності.

Завданням вивчення дисципліни «Живопис у майстерні портретно-жанрової картини» є опанування здобувачами освіти практичних умінь і навичок у створенні портретних та жанрових композицій; засвоєння принципів передачі індивідуальних та психологічних характеристик людини; формування здатності до цілісного вирішення просторово-композиційних завдань; розвиток творчої індивідуальності та професійної самостійності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

– основні категорії і проблеми кольорознавства;
– принципи побудови моделі з анатомії;
– систематику побудови , їхню ієрархію — головні й другорядні кольори;
– принципи побудови колірної гармонії і вираження колірних переваг;
– принципи організації кольору на площині та у колірному просторі композиції.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

– вільно володіти прийомами роботи з світлом та кольором;
– побудувати будь-який стан загальної світлотної композиції;
– побудувати будь-яку колірну гаму згідно з станом загальної світлотної композиції

ЯК МОЖНА КОРИСТУВАТИСЯ НАБУТИМИ ЗНАННЯМИ І ВМІННЯМИ (КОМПЕТЕНТНОСТІ)

Інтегральна компетентність (ІК) Здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва, що передбачає застосування певних положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗД9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

СК (спеціальні компетентності)

СК1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища

СК4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

ЧОМУ МОЖНА НАВЧИТИСЯ (ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ)

ПРН (програмні результати навчання)

ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Показ робіт із методичного фонду. Демонстрація матеріалу за допомогою аудиторних майстер-класів. Ознайомлення студентів з електронними версіями матеріалу з олійного та темперного живопису та застосування додаткової літератури з дисципліни та методичних рекомендацій:

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

1. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів: НВФ «Українські технологія», 2005. 198 с.

2. Волковський М. Колір в живописі. Київ: Видавництво В. Шевчук, 2016. 360 с

3. Демиденко О.І., Поддубко К.В. Цілісність зорового сприйняття у живопису натюрморту // Демиденко О.І., Поддубко К.В. «Дизайн-освіта 2009». Харків. ХДАДМ, 2009. С. 82 – 85.

4. Єфименко Д. В. Академічний живопис. Портрет: навч. пос. М-во Харківська акад. Харків: ХДАДМ, 2019. 72 с.

5. Жердзицький В. Живопис: Техніка і технологія: Навч. посібник. Харків: ХДАДМ, 2006. 332 с.

6. Історія української культури: у 5 т. / голов. ред. Б.Є. Патон. Т 5: Українська культура XX – початку XXI століть. Кн. 4: Проблеми функціонування, збереження і розвитку в Україні. Київ: Наукова думка, 2013. 943 с.

7. Історія українського мистецтва : у 5 т. / голов. ред. Г. Скрипник. Т. 5: Мистецтво XX

століття / наук. ред. Т. Кара-Васильєва;: НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2007. 1047 с., іл.

8. Іттен Й. Мистецтво кольору / Ред. О. Плаксій. Київ: ArtHuss, 2022. 96 с.

9. Кафедра живопису ХДАДМ: традиції та сучасність / Міністерство освіти і науки України; Харківська державна академія дизайну і мистецтв; Факультет образотворчого мистецтва; Упор. М.І. Деркач, В.Ю. Гальченко. Харків: ХДАДМ, 2015. 123 с.

10. Марчак В. Про малярство: навчальний посібник. Львів : ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Виконання завдань дисципліни **«Живопис у майстерні портретно-жанрової картини»** студентами 4-го року навчання першого освітнього рівня (бакалавр) факультету «Образотворче мистецтво», ОПП «Станковий живопис», з розділів «Короткочасні етюди міського пейзажу», «Оголена постать», потребує наступні матеріали: підрамник та полотно 40х60 – 3шт., 100х130– 1 шт., пензлі, палітра, папір (для начерків пошуків), гумка, олівець, канцелярський ніж, фарби олійні.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Як дисципліна професійної та практичної підготовки, «**Живопис у майстерні портретно-жанрової картини**» забезпечує розвиток у студентів здатності до колористичного мислення та передбачає опанування системи фундаментальних закономірностей кольору

Згідно з навчальним планом, що ухвалений методичною радою ХДАДМ, на 4 курсі першого (бакалаврський) рівня вищої освіти, вивчається дисципліна **«Живопис у майстерні портретно-жанрової картини»** для одержання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, студенти закріпляють набуті навички та вміння і продовжують удосконалювати свою художню майстерність. Для цього у навчальному плані передбачено (10 кредитів ECTS – 300 учбових годин, у тому числі 150 учбових годин – аудиторні та 150 учбових годин – самостійні).

7 семестр містить 2 модулі по одному завданню за темою:

Модуль 1.

1 МОДУЛЬ містить 1 практичне завдання.

«Оголена фігура на світлому тлі**.»** Завдання спрямоване на вивчення пластичної будови людського тіла, відпрацювання пропорцій та передачу об’єму в умовах світлого фону. Виконання роботи допомагає розвинути цілісне бачення форми, почуття світлотіні та вміння гармонійно поєднувати фігуру з простором.

Модуль2.

2 МОДУЛЬ містить 1 практичне завдання:

«Оголена фігура на темному тлі**.»** Завдання спрямоване на вивчення анатомічної будови

та пропорцій людського тіла, передачу об'єму і фактури в умовах контрастного освітлення. Робота допомагає оволодіти технікою моделювання форми світлом на тлі насиченого темного простору, підсилюючи виразність силуету та глибину зображення.

8 семестр містить 2 модулі по одному завданню за темою:

1 МОДУЛЬ містить 1 практичне завдання.

«Оголена фігура в складному середовище». Завдання спрямоване на одночасне вивчення пропорцій та пластики людського тіла й передачу взаємодії фігури з оточенням, що містить різноманітні предмети та фактури. Виконання роботи допомагає розвинути цілісне бачення композиції, почуття простору та вміння передавати матеріальність і світлотіньові відносини у насиченому середовищі.

2 МОДУЛЬ містить 1 практичне завдання.

«Підготовна к написанню дипломної роботи» Завдання спрямоване на узгодження теми, концепції та композиційного рішення майбутньої дипломної роботи. Передбачає виконання підготовчих етюдів, ескізів та пошукових варіантів, визначення формату, колористичного і світлотіньового вирішення, а також відпрацювання ключових елементів композиції для досягнення цілісності та виразності фінального твору.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Метод повідомлення нових знань — практична робота в процесі виконання серії завдань. Основна форма вивчення курсу — практичні завдання.

Метою запропонованих завдань є опанування та практичне застосування основних закономірностей кольорознавства, принципів колірного сприйняття, правил побудови колірної композиції, а також набуття навичок роботи з різними живописними матеріалами. Викладання дисципліни ґрунтується на таких дидактичних принципах:

— навчання на високому рівні складності;

— інтенсивний темп опанування навчального матеріалу;

— усвідомлене засвоєння знань через активні форми навчання;

— систематичний розвиток особистісних якостей студентів.

У процесі навчання студенти повинні привчатися самостійно розв'язувати поставлені викладачем завдання без детальних інструкцій. Роль викладача є переважно консультативною, оскільки він виступає у ролі «замовника» студентських робіт. Розвиток здобувачів освіти відбувається не лише завдяки змісту навчального матеріалу, але й завдяки особистості викладача та характеру його взаємодії зі студентами

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів етапів

процесу роботи виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	**Бали**	**ECTS**	**Диференціація А (внутрішня)**	**Національна**	**Бали**	**ECTS**
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі найновіших досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими освітніми потребами (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з адміністрацією та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студенти повинні обов’язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності студент має право на дозвіл вийти з аудиторії. Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Не вітаються запізнення на заняття. У разі пропуску занять, студент має самостійно опрацювати матеріали

тем і підтвердити їх опанування відповідними нотатками, а також практичною роботою. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені. Відсутність практичних завдань на поточних переглядах безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки (мінус 3 бали за кожний пропуск).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю визначено плагіат – тобто суттєве запозичення або копіювання в практичній роботі чужих матеріалів, студент не отримає бали за тему. Він зобов'язаний її переробити, в цьому випадку нараховується лише 50% від максимальної кількості балів за цю частину. Якщо факт академічної недоброчесності зафіксований на екзаменаційному перегляді — студент максимально отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання: https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html

https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
За розкладом	1. Підготовчі етюди та вивчення пропорцій	практичні	Серія короткочасних етюдів голови, плечового поясу та верхньої частини тіла для вивчення пропорцій і пластики форми. Пошук композиції на світлому тлі.	10	Іоточний перегляд	
За розкладом	2. Лінійно-конструктивна побудова напівфігури	практичні	Побудова фігури з урахуванням перспективи, закладка тональних відношень, композиційний пошук.	15	Поточний перегляд	
За розкладом	3. Моделювання форми та деталізація	практичні	Передача об'єму, робота зі світлотінню, деталізація обличчя, рук і плечового поясу, узгодження фігури з тлом.	20	Поточний перегляд	
Модуль 2						
За розкладом	1. Підготовчі етюди та пошук силуету	практичні	Короткочасні етюди для вивчення пропорцій, пластики тіла та пошуку виразного силуету на темному фоні.	15	Поточний перегляд	

За розкладом	2. Лінійно-конструктивна побудова та тональний пошук	практичні	Побудова фігури, закладка тональних мас, визначення світлових акцентів для контрасту з темним тлом.	10	Поточний перегляд	
За розкладом	3. Моделювання форми та робота з контрастом	практичні	Розробка світлотіні з урахуванням темного тла, деталізація обличчя, рук і торсу, створення об'ємності через контраст. торсу, створення об'ємності через контраст. фінальні правки та підготовка до показу.	20	перегляд	
2 семестр						
За розкладом	1.Етюди фігури та елементів середовища	практичні	Короткочасні етюди фігури та предметів оточення для вивчення пропорцій, пластики та взаємодії з простором..	10	Поточний перегляд	
За розкладом	2. Лінійно-конструктивна побудова композиції	практичні	Побудова фігури та предметного оточення в єдиній перспективі, визначення композиційного центру та основних тональних площин.	10	Поточний перегляд	
За розкладом	Моделювання форми та опрацювання середовища	практичні	Передача об'єму фігури та оточуючих предметів, узгодження світлотіньових відношень між ними, деталізація ключових елементів.	10	Поточний перегляд	
2 модуль						
За розкладом	1. Вибір теми та концепції дипломної роботи	практичні	Узгодження теми, композиційної концепції, формату, колористичного рішення.	10	Поточний перегляд	
За розкладом	2. Пошукові етюди та ескізи	практичні	Виконання серії пошукових ескізів і етюдів для визначення композиційних ідей, світлотіні та деталей.	10	Поточний перегляд	
За розкладом	3.Узгодження ключових елементів композиції	практичні	Опрацювання ключових елементів майбутньої дипломної роботи, перевірка гармонійності та цілісності.	10	Поточний перегляд	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–50
2	Поточний контроль	0–50
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал

			практичного курсу, проявив креативне мислення при виконанні завдань, логічно обґрунтував послідовність виконання необхідних завдань, професійно виконав усі етапи завдання, додатково брав участь у міжнародних або всеукраїнських конкурсах, виставках, фестивалях (отримав відзнаку).
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Практична подача акуратна, без помилок. Показав відмінні результати під час поточного контролю.
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, продемонстрував якісний рівень знань та вмінь під час поточного контролю, творчо та якісно виконав усі поставлені завдання.
B	12–15	32–35	Студент добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно виконав усі поставлені задачі, творчо підійшов до виконання практичних завдань, але при цьому робота має незначні недоліки.
C	8–11	22–31	Студент в цілому добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно та якісно виконав більшість поставлених завдань, але виконана робота має суттєві недоліки (відсутність творчого підходу тощо).
D	4–7	10–21	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання,але виконана робота має значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи тощо).
E	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, не впорався з головними задачами дисципліни, практична робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи, значна кількість суттєвих помилок при виконанні завдання, пропуски занять без поважних причин тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента, та творчий підхід під час практичних занять (1-3), виставкова участь у фестивалях та конкурсах (5–8), а також участь у житті групи (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література:

1. Голембовська Л.С. Декоративна інтерпретація академічних завдань з живопису: навч. посіб. для студентів вищ. мистец. навч. закл. Київ. Держ. Ін-т декор.-приклад. мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. Київ : Кафедра, 2014. 119 с., кольор. іл.

2. Губаль Б.І. Спеціальний живопис: навчальний посібник, Івано-Франківськ : Вид-во, 2016. 106 с.

3. Дідик Н. Основи композиції: навчальний альбом-посібник. Ужгород : Мистецька лінія, 2009. 64 с.

4. Жердзицький В. Живопис: Техніка і технологія: навч. посібник. Харків : ХДАДМ, 2006. 332 с.

5. Жердзицький В.Є. Особливості художнього сприйняття живопису. Дизайн-освіта 2008. Харків : ХДАДМ, 2008. 168 с.

6. Костенко Т.В. Основи композиції та тримірного формоутворення: навчально-методичний посібник. Харків : ХДАДМ, 2003. 256 с.

7. Музика О.Я. Матеріали і техніка олійного живопису : навч. посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. 114 с.

8. Стась М. І. Академічний живопис : навчально-методичний посібник. М. І. Стась, Т. К. Касьян. Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2010. 244 с.

9. Сухенько В. О. Рисунок. Навчальний посібник. Київ : BONA MENTE, 2004. 184 с., 125 іл.

10. Омельченко П. Наука про малярські фарби, матеріали та техніки. 2-е видання, в 2-х томах. Львів : Б.вид. , 1996. 178 с.

11. Прищенко С.В. Кольорознавство : навч. посібник. 3-тє вид. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 436 с., 32 іл.. 12. Печенюк Т. Кольорознавство. Київ : Грані-Т, 2009. 192 с.

13. Хмельовський О.М. Теорія образотворення : Кн. 5. Композиція. Луцьк : Волинська мистецька агенція «Терен», 2005. 408 с.

Додаткові джерела:

1. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів : НВФ «Українські технологія», 2005. 198 с.

2. Марчак В. Про малярство: Навчальний посібник . Львів : ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.

3. Михайленко В.Є. Основи композиції. Київ: Каравела, 2004. 304 с.

4. Сланський Б. Техніка живопису та реставрації. Київ : Мистецтво, 2009. 304 с.

5. Техніка і технологія олійного живопису: навч. посібн. / уклад.: Є.В.Бєліка, О.І.Конопко. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 92 с.

6. Море акварелі. Третя всеукраїнська та міжнародна виставка – бієнале. Одеса-2020:каталог/упоряд. А. Горбенко, вступ. Стаття К. Чернявський. Дрогобич: Коло, 2020. 188

с.:іл.

7. Море акварелі. Четверта всеукраїнська та міжнародна виставка – бієнале. Київ-2022:каталог/упоряд. А. Кравченко, К. Чернявський. Дрогобич: Коло, 2022. 167 с.:іл.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека українського мистецтва http://uartlib.org/

2.Культура України. Електронна бібліотека https://elib.nlu.org.ua/ /

3. Електронна бібліотека «Україніка» http://irbis-nbuv.gov.ua/

4. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського